

Over enkele vondsten van *Segestria bavarica* C. L. Koch in Nederland (Araneida, spinnen)

door E. Pelzers en M. Vossen

Segestria's behoren tot de familie van de celspinnen (*Dysderidae*). Ze maken een klein cel- of buisvormig spinsel, dat overdag als woonplaats dient. 's Nachts vangen celspinnen hun prooi. Het zijn jagers, die geen vangweb maken; hoogstens enkele signaaldraden. De meeste spinnen bezitten vier paar ogen, celspinnen daarentegen hebben slechts drie paar ogen. Ook het bezit van krachtige kaken, met lange klauwen is een kenmerk van deze spinnengroep.

In Nederland komen drie *Segestria*-soorten voor (VAN HELSDINGEN 1980): *Segestria senoculata* Linnaeus, een algemeen voorkomende spin; *Segestria florentina* P. Rossi, een minder algemene soort en *Segestria bavarica* C. L. Koch.

S. bavarica was tot voor kort in Nederland slechts bekend uit de vorige eeuw. Zo vermeldde VAN HASSELT (1885) *S. bavarica* voor Berg en Dal, Ginneken en Mook (St. Jansberg). Verder was de soort bekend uit Maastricht (VAN HASSELT, 1885; BECKER, 1896) (fig. 1).

In april 1981 vond P. J. van Helsdingen drie volwassen exemplaren van *S. bavarica* (twee vrouwtjes en een mannetje) in Veere. Op de Duivelsberg (gem. Ubbergen) werd in oktober 1983 een volwassen mannelijk exemplaar door één der auteurs verzameld (fig. 1).

Fig. 1. De verspreiding van *S. bavarica* in Nederland.
 x vindplaatsen van vóór 1900
 ■ recente vindplaatsen

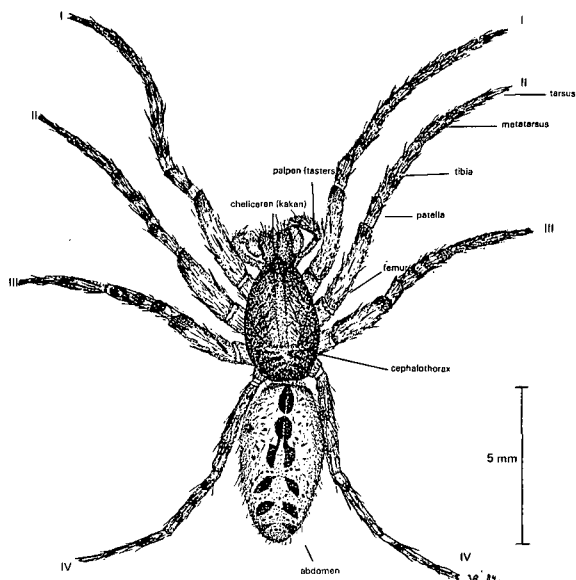

Fig. 2. *S. bavarica*, volwassen mannetje.

LOCKET e.a. (1974) stellen dat *S. bavarica* lokaal in Zuid- en Zuidwest-Engeland voorkomt. Dit sluit redelijk aan op de vangst in Veere. Ondanks dat LOCKET en MILLIDGE (1951) aangeven dat *S. bavarica* zeer zeldzaam op het vasteland is, zijn er meldingen uit diverse Europese streken: België (BECKER 1896), de Eifel, het Harzgebergte, de Alpen en Frankrijk (WIEHLE 1953, HUBERT 1979). Volgens WIEHLE (1953), KEKENBOSCH (1955) en HUBERT (1979) is *S. bavarica* in vrijwel alle Europese landen gevonden.

De soort is in volwassen toestand vrij gemakkelijk van andere *Segestria's* te onderscheiden (fig. 2). *S. senoculata* heeft een aaneengesloten bruin middenpatroon op de bovenzijde van het abdomen, terwijl *S. bavarica* een abdomentekening heeft als afgebeeld in fig. 3a (SCHAEFER 1977). De metatarsus 1 heeft één korte mediane stekel op het apicale gedeelte en één paar ventrolaterale stekels op het basale gedeelte (fig. 3b). Bij een volwassen mannetje kunnen de laatste ontbreken (LOCKET

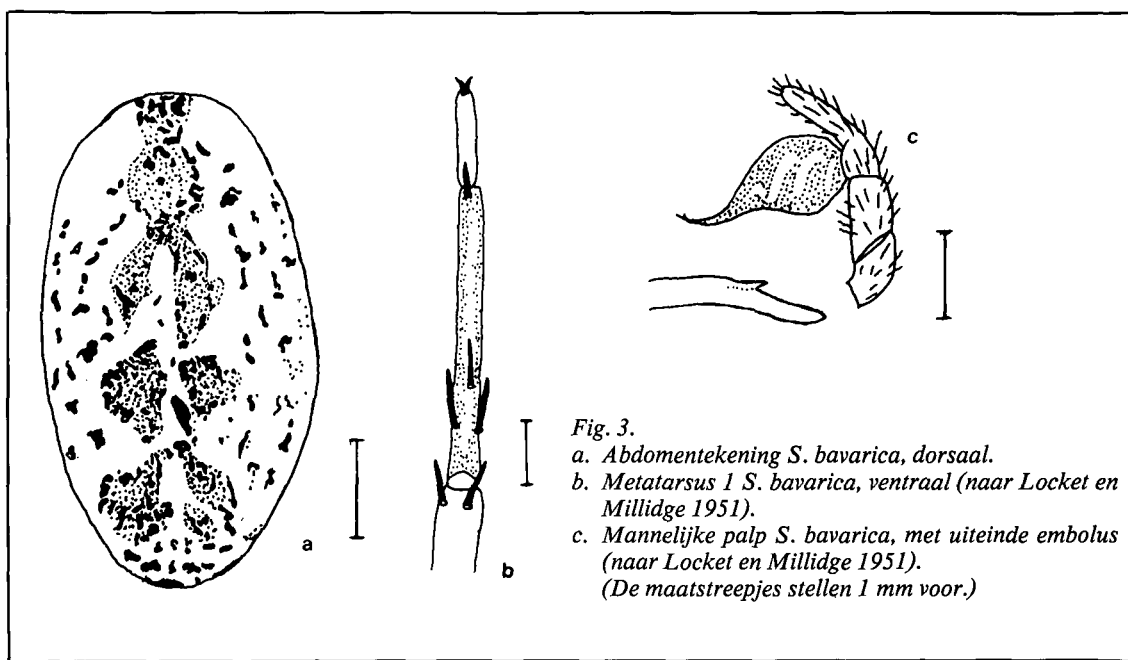

Fig. 3.

- a. Abdomentekening *S. bavarica*, dorsaal.
 b. Metatarsus 1 *S. bavarica*, ventraal (naar Locket en Millidge 1951).
 c. Mannelijke palp *S. bavarica*, met uiteinde embolus (naar Locket en Millidge 1951).
 (De maatstreepjes stellen 1 mm voor.)

en MILLIDGE 1951). De embolus van de mannelijke palp is op het uiteinde duidelijk gevorkt, in tegenstelling tot de andere Europese *Segestria*'s (fig. 3c). LOCKET en MILLIDGE (1951) geven voor mannetjes en vrouwtjes een lengte van 10-12 mm. WIEHLE (1953) en HUBERT (1979) vermelden voor mannetjes 7-8 mm en voor vrouwtjes 9-14 mm. Het door ons gevonden mannetje op de Duivelsberg heeft een lengte van 10 mm. Volgens WIEHLE (1953) worden volwassen mannetjes van eind juli tot eind mei gevonden. De recente waarnemingen in Nederland sluiten hierop aan.

S. bavarica komt vooral voor in rots- en muurspleten (BECKER 1896, WIEHLE 1953). HUBERT (1979) duidt een andere habitat van *S. bavarica* aan: '... Surtout dans le creux des arbres et sous les écorces... Dans les grandes forêts, principalement dans les régions montagneuses ...'.

De door P. J. van Helsdingen in Veere verzamelde exemplaren werden aangetroffen in spleten van een huismuur en een schutting. Het op de Duivelsberg verzamelde exemplaar werd gevangen in de strooisellaag, niet ver van enkele stenen, overblijfselen van een oude boerderij. Het betreft vermoedelijk een zwervend exemplaar. De vegetatie bestaat hier uit een gestoord beuken-eikenbos (*Fago-Quercetum*) met veel tamme kastanje (*Castanea sativa*). Verder overheersen braam (*Rubus* sp.) en brandnetel (*Urtica* sp.) de bodemvegetatie. De Duivelsberg is een bebost stuwwalrelict uit de ijstijd met een gemiddelde hoogte van +70 m N.A.P. Uit deze omgeving werden in de

vorige eeuw twee meldingen van *S. bavarica*-gedaan (VAN HASSELT 1885).

De vindplaatsen van *S. bavarica* uit Veere passen vrij goed in de habitatbeschrijving van BECKER (1896) en WIEHLE (1953). De vindplaats op de Duivelsberg geeft elementen te zien, die zowel in de habitatbeschrijving van WIEHLE (1953) als van HUBERT (1979) terug te vinden zijn. Volgens P. J. van Helsdingen kan deze soort vermoedelijk zo noordelijk voorkomen, omdat de mens beschermende habitats (muren, schuttingen) brengt. Een duidelijk beeld omtrent de habitat van deze spin ontbreekt nog. Verdere vondsten zijn dan ook nog beslist welkom.

Met dank aan de heer P. J. van Helsdingen voor zijn aanwijzingen. V. Ros danken wij voor het tekenen van fig. 2.

Adressen van de schrijvers:

E. Pelzers,

M. Vossen

LITERATUUR

- BECKER, L., 1896. Les Arachnides de Belgique, partie 3e. Ann. Mus. R. Hist. Nat. Belg., 12 (2): 1-378.
 HASSELT, A. W. M. VAN, 1885. Catalogus Araneorum hucusque in Hollandia inventarum. Tijdschrift voor entomologie, 28: 113-188.
 HELSDINGEN, P. J. VAN, 1980. Novus catalogus Araneorum hucusque in Hollandia inventarum: 1-145. RMNH, Leiden.

HUBERT, M., 1979. Les araignées. Société Nouvelle des Editions Boubee, Paris. 274 blz.

KEKENBOSCH, J., 1955. Notes sur les Araignées de la Fauna de Belgique. 1. Oonopidae, Dysderidae, Scytodidae. Mededelingen XXXI, nr. 60. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel.

LOCKET, M. A. en A. F. MILLIDGE, 1951. British spiders, volume 1. Ray Society, London. 310 blz.

LOCKET, M. A. e.a., 1974. British spiders, volume 3. Ray Society, London. 315 blz.

SCHAEFER, M., 1977. Chelicerata, Spinnentiere: 99-135. In: BROHMER, P., Fauna von Deutschland. Quelle und Meyer, Heidelberg.

WIEHLE, H., 1953. Spinnentiere oder Arachnoidea (Araneae). IX: Ortognatha, Cribellatae, Haplogynae, Entelegynae. Tierwelt Deutschlands: 42. Teil, Jena. 150 blz.

Verklaring van moeilijke begrippen

(zie ook fig. 2)

Begrip	Verklaring
abdomen:	achterlijf
metatarsus 1:	het op één na laatste pootlid, van het eerste paar poten
basaal:	aan de basis, hier aan de tarsus-zijde
tarsus:	laatste pootlid
mediaan:	in de middenlijn gelegen
apicaal:	aan de top, hier aan de tibiazijde
tibia:	derde pootlid, vanaf de tarsus
ventrolateraal:	zijdelings aan de buikzijde
embolus:	zaadblaasje, bevestigd aan de palpen
palpen:	naast de kaken gelegen tasters

Een nieuw akkeronkruid

Deze zomer is de Planteziektenkundige Dienst in Wageningen begonnen met de inventarisatie van een nieuw akkeronkruid, de knolcyperus. Men wil door dit onderzoek, dat naar schatting een half miljoen gulden gaat kosten, te weten komen waar precies dit cypergras in Nederland voorkomt.

Volgens het weekblad De Boerderij is de knolcyperus (*Cyperus esculentus*) tot nu toe aangetroffen op de zandgrond in Zuidoost-Brabant, in Noord- en Midden-Limburg, in Zeeland, de Noordoostpolder en Noord-Holland. In de laatstgenoemde provincie werd het onkruid ontdekt op enkele akkerbouwbedrijven in de Wieringermeer en op een klein aantal bloembollenpercelen in de Noordkop, in de omgeving van Breezand.

Volgens de deskundigen is de knolcyperus een hardnekkig, lastig en zelfs gevaarlijk onkruid, dat de teelt van bepaalde gewassen volkomen onmogelijk kan maken en de export van diverse producten, zoals bloembollen en aardappelen, zou kunnen gaan bedreigen.

De knolcyperus is vermoedelijk omstreeks het jaar 1980 met een partij geïmporteerde gladiolenkralen vanuit Amerika in ons land terechtgekomen. Het bleek al spoedig een plant te zijn die bijzonder moeilijk is uit te roeien. Men schat dat er nu al in Nederland zeshonderd tot vijftienhonderd hectaren met deze cyperus zijn geïnficeerd. Als de plant ongehinderd haar gang kan gaan wordt het landbouwgewas volkomen overwoekerd. Er zijn percelen bekend waar zelfs de teelt van snijmais niet meer mogelijk was. Als de plant namelijk rond half mei is uitgelopen kunnen

Knolcyperus, een gevaarlijk onkruid!

Ministerie van Landbouw en Visserij
Vlugschrift voor de landbouw nr. 364

er binnen korte tijd dichte zoden ontstaan. Er werden dan soms meer dan 400 planten per m² geteld, terwijl één plant zich in één seizoen over een afstand van drie meter kan uitbreiden. Na vijftig keer wieden is de plant pas weg. En er zijn tot nu toe maar twee bestrijdingsmiddelen bekend, waarmee men (niet gemakkelijk) het onkruid kan doden.

Het gevreesde cypergras wordt bijzonder gemakkelijk en onopzettelijk door de mens verspreid. De knolletjes, waarvan de grootte varieert van enkele millimeters tot circa twee centimeter, worden namelijk met grond die kleeft aan apparaten, machines en laarzen en met besmet plant- en pootgoed van perceel naar perceel gebracht. Uit deze knolletjes, die een jaar of tien levenskrachtig blijven en die nog vanuit een diepte van een halve